

1. Inleiding

De Tweede Verzamelspoedwet COVID-19 bevatte een regeling op basis waarvan raadsheren en rechters die werkzaam zijn bij rechtbanken, gerechtshoven, de Centrale Raad van Beroep (CRvB) en het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) na het bereiken van de wettelijke ontslagleeftijd van zeventig jaar¹ nog enige tijd kunnen worden ingezet als raadsheer- of rechter-plaatsvervanger (hierna: 70+ regeling).² De 70+ regeling is per 16 november 2023 met drie jaar verlengd via de wet tot wijziging van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren, de Tweede Verzamelspoedwet COVID-19 en enkele andere wetten in verband met het treffen van een tijdelijke voorziening voor het benoemen van rechters-plaatsvervangers in hun eenenzeventigste levensjaar (hierna: de verlengingswet).³ In artikel IX van de verlengingswet is bepaald dat de Minister voor Rechtsbescherming binnen anderhalf jaar na inwerkingtreding van de wet een evaluatieverslag aan de Staten-Generaal zal toezenden. Daartoe is de 70+ regeling in samenwerking met de Raad voor de rechtspraak (hierna: de Raad) geëvalueerd om de doeltreffendheid en effecten van deze wet in de praktijk te toetsen, waaronder in hoeverre raadsheren-plaatsvervangers en rechters-plaatsvervangers van zeventig jaar en ouder (hierna: 70+ plaatsvervangers) effectief bijdragen aan de capaciteit van de Rechtspraak.⁴

2. Context en doel van de regeling

De Rechtspraak⁵ kampt al langere tijd met een tekort aan rechters. Via verschillende manieren wordt geprobeerd dit tekort op te lossen. Zo wordt er hard gewerkt aan het aantrekken en opleiden van extra rechters. De afgelopen jaren is het aantal opleidingsplekken flink uitgebreid. Omdat nieuwe rechters worden opgeleid door ervaren rechters zit er een maximum aan het aantal opleidingsplaatsen. Een nieuwe rechter in opleiding is ook niet direct volledig inzetbaar; het duurt een aantal jaren voordat deze nieuwe rechters volwaardig kunnen worden ingezet. Daarnaast is de verwachting dat het personeelsbestand

¹ Artikel 46h, derde lid, van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren (Wrra).

² *Staatsblad* 2020, 245. Het betreft artikel 3.3 van die wet, in werking getreden per 15 juli 2020.

³ *Staatsblad* 2023, 410. Zie de via de verlengingswet tot stand gebrachte artikelen 54a Wrra, 4a van de Beroepswet en 5a van de Wet bestuursrechtspraak bedrijfsorganisatie. In artikel VIII van de verlengingswet is bepaald dat voornoemde artikelen vervallen drie jaar na inwerkingtreding, dus per 16 november 2023, tenzij er voor die datum bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel is ingediend tot het regelen van de leeftijd waarop rechters in rechtbanken en gerechtshoven kunnen worden benoemd of ontslagen.

⁴ Waar in dit verslag wordt gesproken van 'rechter' en 'rechter-plaatsvervanger' wordt tevens bedoeld 'raadsheer' en 'raadsheer-plaatsvervanger'.

⁵ Onder de Rechtspraak wordt in dit verslag verstaan: de rechtbanken, de gerechtshoven, de CRvB en het CBb.

van de Rechtspraak de komende jaren qua omvang en samenstelling verder zal veranderen door onder andere: de leeftijdsgebonden uitstroom, de noodzaak tot het verkorten van doorlooptijden en het wegwerken van achterstanden.⁶ De Rechtspraak verwacht dan ook dat het capaciteitstekort niet op korte termijn kan worden opgelost en dat in de toekomst behoefte zal blijven bestaan aan extra inzet van rechters. De 70+ regeling strekt ertoe rechters na de wettelijke ontslagleeftijd van zeventig jaar nog enige tijd langer in te kunnen zetten om de rechterlijke capaciteit bij de Rechtspraak te vergroten. De regeling beoogt zo een bijdrage te leveren aan het oplossen van het tekort aan rechters. Hiervoor worden deze rechters benoemd als rechters-plaatsvervangers. Hieronder wordt als eerste het juridisch kader voor rechters-plaatsvervangers in het algemeen toegelicht en daarna wordt toegespitst op de 70+ plaatsvervangers.

De rechter-plaatsvervanger

Bij de Rechtspraak worden naast rechters ook rechters-plaatsvervangers ingezet. Rechters-plaatsvervangers worden voor het leven benoemd op basis van artikel 117, eerste lid, van de Grondwet en artikel 2, eerste lid, Wrra. Het rechter-plaatsvervangerschap kan op twee wijzen worden vervuld. Ten eerste op basis van een aanwijzing op grond van artikel 3b, eerste lid, van het Besluit rechtspositie rechterlijke ambtenaren (Brra), waarin staat dat een plaatsvervanger op eigen verzoek tijdelijk kan worden aangewezen voor een al dan niet volledige arbeidsduur. Voor een aanwijzing (en de eventuele verlengingen daarvan) geldt een totale maximum tijdsduur van drie jaar. Een volgende aanwijzing is slechts mogelijk indien na beëindiging van de vorige aanwijzing ten minste zes maanden zijn verstreken (artikel 3b, tweede lid, Brra). Plaatsvervangers met een aanwijzing maken volwaardig onderdeel uit van de formatie. Ten tweede is er de plaatsvervanger zonder aanwijzing, de zogenaamde honoraire plaatsvervanger (artikel 5f, tweede lid, Wrra). Anders dan de plaatsvervanger met een aanwijzing heeft de honoraire plaatsvervanger geen vaste werkdagen of -tijden en werkt deze op oproepbasis. Wel worden afspraken gemaakt dat hij regelmatig op zitting wordt ingeroosterd. Uitgangspunt is minimaal 6 tot 10 zittingen per jaar. Het verschilt per gerecht, per rechtsgebied en per plaatsvervanger hoe vaak en hoe lang ze worden ingezet. Plaatsvervangers met een aanwijzing werken in de regel meer uren dan honoraire plaatsvervangers.

De 70+ plaatsvervanger

Sinds de inwerkingtreding van de 70+ regeling is de groep plaatsvervangers aangevuld met rechters die na het bereiken van de leeftijd van zeventig jaar als plaatsvervanger zijn benoemd. De procedure tot benoeming als 70+ plaatsvervanger gaat als volgt; de teamvoorzitter adviseert het bestuur over een eventuele benoeming tot plaatsvervanger mede op basis van de persoonlijke wens van de betreffende rechter en het eerdere functioneren. Daarna doet het betrokken gerechtsbestuur een aanbeveling aan de Raad voor de benoeming.⁷ Vervolgens volgen de gewone regels voor de benoeming van een rechter waarbij de Raad de aanbeveling zendt aan de minister (in de huidige portefeuilleverdeling

⁶ Jaarverslag Rechtspraak 2024, p. 73.

⁷ Artikel 54a, tweede lid, Wrra.

de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid) en deze de kandidaat voor benoeming voordraagt aan de Koning.⁸ De 70+ plaatsvervangers kunnen aan de slag als honoraire plaatsvervangers of als plaatsvervangers met een aanwijzing. De benoeming ingevolge de 70+ regeling eindigt bij het bereiken van de leeftijd van drieënzeventig jaar.⁹

3. Het evaluatieonderzoek

3.1 Opzet van het onderzoek

Het doel van de evaluatie van de 70+ regeling was de doeltreffendheid en effecten van deze wet in de praktijk te onderzoeken. Als evaluatiemethodiek is ervoor gekozen om een invoeringstoets uit te voeren zodat de werking in de praktijk beoordeeld kan worden.¹⁰ De invoeringstoets is in 2025 in samenwerking met de Raad uitgevoerd door middel van kwantitatief onderzoek onder alle gerechten en kwalitatief onderzoek bij vijf gerechten. Alle gerechten hebben een vragenlijst ingevuld. Hierna zijn bij vijf gerechten interviews gehouden met bestuurders, soms samen met leidinggevendenden. Daarnaast heeft de Raad cijfers over de inzet van 70+ rechters beschikbaar gesteld. In de volgende paragrafen worden de bevindingen van het onderzoek geschetst. Daarbij ligt de nadruk op de mate waarin de 70+ plaatsvervangers effectief bijgedragen hebben aan de capaciteit van de Rechtspraak en het inlopen van de achterstanden. Daarnaast wordt uiteengezet hoe in de praktijk wordt omgegaan met het waarborgen van individuele geschiktheid voor voortzetten van het rechtersambt. Tenslotte wordt ingegaan op de manier waarop 70+ plaatsvervangers een bijzondere bijdrage leveren bijvoorbeeld aan opleiding en kennisoverdracht.

3.2 De bevindingen

Capaciteit 70+ plaatsvervangers uitgedrukt in fte, zaken en zittingen

In 2025 werkten 170 70+ plaatsvervangers bij de Rechtspraak, waarvan 130 honorair en 40 met aanwijzing. In dat jaar droeg deze groep in totaal ongeveer 28 fte bij aan extra rechterlijke capaciteit, waarvan 11 fte honorair en 17 fte met een aanwijzing. Dit komt neer op ongeveer 1% van het totaal aantal fte van 2.510 binnen de Rechtspraak.¹¹ De Raad heeft berekend dat 70+ plaatsvervangers ruim 1% van het totale aantal zaken dat wordt afgedaan binnen de Rechtspraak afdoen. Het aantal afgedane zaken is echter niet één op één naar de 70+ plaatsvervangers terug te herleiden, mede omdat het aantal zaken per zitting kunnen verschillen per rechtsgebied en per zaakstroom. Zo doen plaatsvervangers in het strafrecht bijvoorbeeld relatief veel zaken af omdat er gemiddeld negen zaken per zitting gepland worden. De Raad heeft berekend dat de 70+

⁸ Artikel 5c Wvra.

⁹ Artikel 54a, vierde lid, Wvra.

¹⁰ Zie <https://www.kcbr.nl/themas/themas-z/invoeringstoets>.

¹¹ Cijfers geleverd door de Raad op 6 maart 2026. Het genoemde aantal fte voor honoraire rechters-plaatsvervangers is een benadering, immers deze groep heeft geen vaste werkdagen of -tijden en werkt op oproepbasis.

plaatsvervangers in totaal 606 meervoudige en 1.802 enkelvoudige zittingen hebben gedaan.¹²

Datum
24 maart 2026

Onze referentie
7307261

De inzet van 70+ plaatsvervangers in de praktijk

De inzet van 70+ rechters-plaatsvervangers is maatwerk (net zoals voor de reguliere plaatsvervangers). Op individuele basis wordt gekeken waar de inzet de meeste meerwaarde heeft gelet op kennis en interesse. Plaatsvervangers kunnen op alle rechtsgebieden worden ingezet. Het verschilt per gerecht op welke rechtsgebieden en in welke teams plaatsvervangers worden ingezet. De inzetmogelijkheden zijn afhankelijk van het aanbod aan plaatsvervangers en de behoefte vanuit de teams om gebruik te maken van plaatsvervangers. Bij de geïnterviewde gerechtshoven worden 70+ plaatsvervangers voornamelijk ingezet op handels- en strafrecht. Bij de geïnterviewde rechtbanken worden, naast bovengenoemde rechtsgebieden, 70+ plaatsvervangers ook ingezet op kantonzaken, jeugdrecht (civiel), bestuursrecht, vreemdelingenrecht en belastingrecht.

De evaluatie laat zien dat de groep 70+ honoraire plaatsvervangers in de regel het gebruikelijke aantal zittingen per jaar (variërend van zes tot tien zittingen) behaalt en bij sommige gerechten wordt dit aantal overstijgt. 70+ plaatsvervangers met een aanwijzing worden een vast aantal uren ingezet. Dat gaat in de regel om één tot drie dagen per week. Het merendeel van de 70+ honoraire plaatsvervangers wordt ingezet op routinematige zaken en zaken met een korte doorlooptijd. Ook zijn er honoraire plaatsvervangers die gelet op hun expertise juist worden ingezet op gespecialiseerde rechtsgebieden, zoals onteigeningszaken of de maritieme kamer van de rechtbank Rotterdam. 70+ plaatsvervangers met een aanwijzing worden voor allerlei soorten zaken ingezet, hieronder vallen ook zwaardere en inhoudelijke zittingen. Naast het doen van zittingen vervullen sommige plaatsvervangers ook werkzaamheden zoals het behandelen van schriftelijke zaken of het ondersteunen van collega's. Daarnaast zijn er plaatsvervangers die zich specifiek richten op het inlopen van achterstanden. Voormalige rechters die zijn herbenoemd als 70+ plaatsvervanger kunnen ook enkelvoudige (unus) zittingen doen, waardoor zij breed inzetbaar zijn. Uit de afgenomen interviews komt naar voren dat plaatsvervangers voor gerechten cruciaal zijn om het rooster sluitend te krijgen en/of om bijstand te bieden bij ziekte of in vakantieperiodes.

Uit de inventarisatie komt naar voren dat gerechten wisselend omgaan met het maken van afspraken over de duur van de inzet van 70+ plaatsvervangers. Voor plaatsvervangers met een aanwijzing geldt dat het ene gerecht de 70+ plaatsvervanger een aanwijzing geeft voor drie jaar, terwijl het andere gerecht ervoor kiest om in eerste instantie een aanwijzing voor een jaar te geven, waarna jaarlijks het voortzetten van de inzet wordt besproken. Met honoraire plaatsvervangers pleegt tevoren te worden gesproken over de wederzijds gewenste duur van hun inzet.

¹² De berekening van het aantal zaken en uitsplitsing naar meervoudige en enkelvoudige zittingen betrof een eenmalige uitvraag in 2024. Het vermoeden is dat er in 2025 geen grote wijzigingen hebben plaatsgevonden.

Datum
24 maart 2026

Onze referentie
7307261

Selectie van 70+ plaatsvervangers

Het functioneren in aanloop naar de wettelijke ontslagleeftijd is richtinggevend voor het beoordelen van de individuele geschiktheid voor de benoeming als 70+ plaatsvervanger. In de periode voorafgaand aan het bereiken van de leeftijd van zeventig jaar vinden gesprekken plaats tussen de rechter en de teamvoorzitter. In deze gesprekken wordt stilgestaan bij de vraag of iemand als 70+ plaatsvervanger wil terugkeren, of de organisatie daar positief tegenover staat en of dat met een aanwijzing zou zijn of honorair. De gerechten geven aan dat bij de tot nog toe benoemde 70+ plaatsvervangers het selectieproces zich als het ware vanzelf vormt op basis van prestaties en motivatie in de periode voorafgaand aan de wettelijke ontslagleeftijd. De gesprekken worden primair met de betrokken medewerker gevoerd, maar ook met collega's. Onder meer actualiteit van kennis, werkplezier, de inzetbaarheid en beschikbaarheid na het wettelijk ontslag zijn onderdeel van het gesprek. Uit de interviews komt het beeld naar voren dat de geïnterviewde gerechtsbestuurders en teamvoorzitters geen voorstander zijn van het invoeren van specifieke (selectie-)criteria om te bepalen wie na het verleende ontslag bij het bereiken van de zeventigjarige leeftijd in aanmerking komt voor benoeming tot 70+ plaatsvervanger. Zo zijn betrokkenen kritisch op het invoeren van bijvoorbeeld een cognitieve test. Een dergelijk vereiste introduceren vanaf een bepaalde leeftijdsgrens doet volgens betrokkenen arbitrair aan en verhoudt zich moeilijk tot het bestaande wettelijk kader met betrekking tot de functievereisten voor (plaatsvervangend) rechters. Daarentegen wordt het historisch functioneren van een individuele medewerker door de gerechten als voorbeeld genoemd van een realistisch selectiecriterium.

Beoordeling van het functioneren

Het functioneren als rechter maakt onderdeel uit van de vaste functioneringsgesprekken als bedoeld in artikel 37b Brra en is niet afhankelijk van leeftijd of het zijn van rechter-plaatsvervanger. De ervaring bij de gerechten is dat 70+ plaatsvervangers zelf actief reflecteren en ontvankelijk zijn voor feedback op het functioneren. Aan de gerechten is gevraagd hoe omgegaan zou worden met de mogelijke situatie dat een 70+ plaatsvervanger na benoeming niet (geheel) naar behoren zou functioneren. De gerechten hebben aangegeven dat, mocht die situatie zich ooit voordoen, er per geval bekeken zal worden naar passende oplossingen, net zoals bij andere rechters.

De bijzondere bijdrage van 70+ plaatsvervangers

Hoewel 70+ plaatsvervangers een relatief klein aandeel uitmaken van het totale aantal fte binnen de Rechtspraak (circa 1 %), geeft deze cijfermatige benadering slechts een beperkt beeld van de werkelijke bijdrage van 70+ plaatsvervangers aan de Rechtspraak. Naast het leveren van extra capaciteit brengen de 70+ plaatsvervangers ook waardevolle expertise, kwaliteit en ervaring mee. Uit de gevoerde gesprekken is gebleken dat zij deze kennis op een effectieve wijze overdragen en helpen om de kwaliteit van de Rechtspraak hoog houden, bijvoorbeeld vanwege specialisatie in een specifiek rechtsgebied. Zij fungeren als vraagbaak, leveren een waardevolle bijdrage aan intervisies en presteren goed

onder druk. Uit de interviews komt in het bijzonder naar voren dat door de inzet van 70+ plaatsvervangers in specifieke zaakstromen, zoals zittingen in het kader van de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (WvGGZ), reguliere rechters worden ontlast. Ook wordt hun flexibiliteit gewaardeerd. Zij fungeren als 'smeerolie' waardoor de organisatie soepeler loopt. Hierdoor is de bijdrage van 70+ plaatsvervangers aan de Rechtspraak groter dan in eerste instantie lijkt op basis van absolute cijfers over aantallen fte. Uit de interviews komt ook naar voren dat de belangstelling voor deelname aan deze regeling nog steeds groeit waardoor het aantal 70+ plaatsvervangers naar verwachting verder zal toenemen.

4. Conclusie

De evaluatie heeft tot doel gehad de doeltreffendheid en de effecten van de 70+ regeling te onderzoeken. Het onderzoek laat zien dat de ervaringen met de inzet van 70+ plaatsvervangers zeer positief zijn. In de onderzochte periode leverde deze groep ca. 28 fte aan extra rechterlijke capaciteit en behandelde zij ruim 1% van het totaal aantal zaken dat in die periode door de Rechtspraak is afgedaan. De 70+ plaatsvervangers zijn ervaren en flexibele rechters die snel en veelzijdig kunnen worden ingezet, variërend van het behandelen van schriftelijke zaken, het ondersteunen van collega's en het inlopen van achterstanden. Deze groep brengt waardevolle expertise, (specialistische) kennis en ervaring in en draagt die effectief over aan collega's.